

RIČARDAS GAVELIS VILNIAUS POKERIS

TYTO ALBA

**RIČARDAS
GAVELIS
VILNIAUS
POKERIS**

R O M A N A S

VILNIUS 2016

UDK 821.172-31
Ga581

© Nijolė Gavelienė, 2011
© „Tyto alba“, 2016

ISBN 978-9986-16-177-6

PIRMA DALIS

Jie

Vytautas Vargalys

197... metų spalio 8-oji diena

Siauras plyšys tarp dviejų daugiaaukščių, spraga aklilangiais inkrustuotoje sienoje: keista anga į kitokį pasaulį – anapus laksto vaikai ir šunys, o šiapus – tuščia gatvė ir vėjo genami dulkių tumulai. Pailgas veidas, atgręžtas į mane: siauros lūpos, kiek įdubę skruostai ir tylios akys (turbūt rudos) – moters veidas, pienas ir kraujas, klausimas ir kančia, dievybė ir ištvirkimas, daina ir nebylystė. Senas laukinių vynuogių stiebais apraizgytas namas so do gilumoje, kiek dešiniau padžiūvusios obelys, o kairėje – geltoni nesugrėbtai lapai, jie plevena ore, nors plonytėliausios krūmų šakos né nevirpteli...

Toks atsibudau ši ryta (*kažkuoj* ryta). Kiekvieną mano dieną pradeda skausmingai ryškių vaizdų atsklanda, jos negali pramaninti ar pats pasirinkti. Ją parenka kažkas kitas, ji suskamba tyloje, perveria smegenis dar neatsibudusiam ir vėl dingsta. Bet neištinsi jos iš atminties, ta nebyli preliudija nuspalvina visą dieną. Negali nuo jos pasprukti – nebent suvis neatsimerktum, nepakeltum galvos nuo pagalvės. Tačiau visad paklūsti: praveri akis ir vėl matai savo kambarį, knygas lentynose, ant fotelio su-

mestus rūbus. Nejučia klausи, kas parinko dermę, kodėl galési sugroti savo dieną tik taip, o ne kitaip? Kas yra tasai slaptas prapulties demiurgas? Ar pats renkiesi bent melodiją, ar tavo mintis jau supančiojo Jie?

Labai svarbu, ar ryto vaizdiniai téra prisiminimų sąraizga, kitados regétų vietų, veidų, įvykių pablikę paveikslai, ar jie pasirodo tavyje pirmą sykį. Prisiminimai spalvina gyvenimą daug maž iprastomis spalvomis, o nebūtais reginiai prasidéjusi diena esti pavojinga. Tokiomis dienomis atsiveria pragarmés ir ištrüksta iš narvų žvérlys. Tokiomis dienomis lengvesni daiktai sveria daugiau už sunkesnius, o kompasai rodo kryptis, kurioms néra var-dū. Tokios dienos kaskart esti nelauktos – taip ir šiandien (jeigu tai buvo šiandien)... Senas namas sodo gilumoje, pailgas moters veidas, spraga vientisoje aklilangių sienoje... Išsyk pažinau sugrūstus Karoliniškių namus ir tuščią gatvę, pažinau kiemą, kur net vaikai vaikšto po vieną, žaidžia po vieną. Nestebino ir veidas, jos veidas – pailgas įbūgusios madonos veidas, akys, žvelgiančios ne į mane, vien į savo pačios vidų. Nerimą kélē tik senas medinis namas nuo lietaus pajuodusiom sienom ir geltoni lapai, blaškomi geltono véjo. Namas kaip įspéjimas, slaptų lūpų pašnabždétas persergéjimas. Nerimą kélē ir sapnas, pilnut pilnas paukščių, jie plaké sparnais baltasnieges pusnis, kélē blizgančias speigo dulkes, méniesienos dulkes.

Kiek paukščių gali tilpti viename sapne?

Jų buvo pilna visur, pasaulis buvo sklidinas begarsio gležnų sparnų plazdesio, belūpio veido šnabždamų sakinių, slogaus geltono véjo. Sapnas pleveno viduj ir išoréj, nesitruuké né išéjus į lauką, nors kiemas buvo ištryptas ir tuščias, padžiūvęs purvas dengé žemę kiesta pluta. Rodés, nakti čia voliojosi didžiulis su-skretęs gyvulys. Žvynuotas dvokus slibinas, ugnies alsavimu iš-kaitinęs žemę ir asfaltą. Tik jis galéjo praryti paukščius: jų visiškai neliko. Kiemuose tarp namų nebuvó né vieno paukščio. Le-

simvietėse ties iškvėšusių senučių langais nesigrūdo purvini Vilniaus karveliai. Apie balkonus nepurpčiojo pasišiaušę žvirbliai. Niekur neliko né vieno paukščio. Rodės, juos visus kažkas ištrynė iš pasaulio dideliu pilku trintuku.

Žmonės éjo savais keliais, né vienas nesižvalgė apstulbusiu veidu kaip aš. Jie *nieko nematé*. Paukščių pasigedau aš vienas. Gal jų né neturi būti, gal jų išvis néra pasaulyje ir niekad nebuvo? Gal vien sapnavau nesveiką sapną, mačiau tame kažką negera ir pavadinai tatai „paukščiais“? O visa, ką prisimenu, žinau apie paukščius, téra patologiška fantazija, paukščio paranoja?

Tos mintys, matyt, atbukino mano démesj. Antraip iškart būčiau pamatęs tą moterį raukšlétu veidu, būčiau pajutęs jos slėgiantį žvilgsnį. Maniau, kad esu pakankamai patyręs. Deja... Pražingsniavau ištryptu vejoje taku, užmečiau akį į žalią šviesoforo šviesą ir drąsiai žengiau į priekį.

Mane išgelbėjo instinktas ir greita reakcija. Juodo limuzino šonas perskrodé orą per sprindį nuo mano kūno. Tik tada suvochiau, kad neliečiu kojom žemės, kybau ore, išskleidęs rankas. *Tarsi paukštis sparnus*.

Mane išgelbėjo mano kūnas. Atšokau atgal, nesąmoningai, laimėjau prieš automobilio sparną akimirksnio dalį. Smarkiai sudiegé širdj, skubiai apsidairiau ir išvydau tą moterį. Raukšlétas jos veidas tarsi skylė žiojéjo ištryptos pievos fone. Žvilgsnis buvo dygus ir gnuždantis. Ji išsidavé pati: visi žmonės prie troleibusų stotelés nenustygo vietoje, dairési į šalis, dirsciojo į laikrodžius. Ji viena stypsojo sustingus it statula, judéjo tik skruostai ir lūpos – tų lyg ir čiulpimo judesių su niekuo nesupainiosi. Dar spéjau pamatyti, kad jos pilkas apsiaustas nubrizgęs (*smarkiai nubrizgęs*). Be abejo, paprasta Jų pastumdélė, bevardé disa. Ūmai pasimuisté, lyg veržtusi iš pančių, ir vikriai išoko į važiuojantį troleibusą. Nebuvo prasmės ją vytis (niekada nebūna prasmės).

Žvelgiau iš ją gal kokią sekundę – juodasis limuzinas buvo dar visai arti. Lyg niekur nieko, tyliai urgždamas, sklendė pažeme. Užpakalinis stiklas buvo užtrauktas blyškiai žalsva užuolaidėle. Jie visai be reikalo dangstėsi. Puikiai žinojau, ką pamatyčiau, jei užuolaidelių nebūtų: du ar tris iš mane atgręžtus apvalius veidus išsprogusiomis akimis be jokios išraiškos.

Paukščiai atgimė tik privažiavus biblioteką. Prie skelbimų stulpo tupėjo du apdujė karveliai. Beveik nepaisė praeiviu, tik retkarčiais, nejudindami galvą, pavartydavo paklaikusias akis. Ne galėjo paskristi nei paeiti. Pūpsojo ant pilkšvo cemento, patūpę trinages kojas, abejingi, tarsi užkerēti. Senoji Paukščių valdovė juos apleido.

Senoji paukščių valdove, tūkstantinių būrių piemene, duok man juos visus, tankmėj besislapstančius, sviesk vilnų kuodelį priešais vyrą ieškantį, pėdsakais sekantį, vesk pirmyn dienos aky ir mėnesienoj, parodyk kelią, kurio joks žmogus nežino!

Bibliotekos koridoriuje manęs laukė ji. Sakau „manęs“, nes kartais rodosi, kad viskas pasaulyje vyksta *man*. Man lyja drumzlini lietūs, man vakarais mirksi gelsvos langų šviesos, virš manęs gauruoja švino debesys. Tarytum žengčiau minkšta plėve, ji dumba po kojom, virsta piltuvu stačiais šlaitais, jo dugne stoviu aš, link *manęs* garma visi įvykiai, vaizdai, žodžiai. Jie lipte limpa prie manęs, bruka kiekvienas savo ypatingą svarbą. Galbūt tik tariamą svarbą. Nors, antra vertus, *viskas* gali būti be galos svarbu. Jau daugsyk esu radęs ją, rymančią prie lango. Turbūt laukia ne manęs, gal savojo Godo, mažyčio grakštaus Nieko. Aš moku skirti *laukiančiuosius*. Ji visuomet stovi prie lango *laukdama* ir rūko, suspaudusi cigaretę laibais nervingais pirštais. Galbūt josios Godo – už langų šviečianti melsvai pilkšva saulė, cigaretės dūmų spalvos. O gal josios Godo vis dėlto esu aš, ištrigės slidžia-

šonio piltuvo dugne, apniktas sapnuotų, išnykusių ir vėl atsira-
duisių paukščių, plakančių sparnais dulkėtą bibliotekos korido-
riaus priebandą?

Ji vos pastebimai sūpavo liemenį pirmyn atgal, išmetus į prie-
kį kiek sulenktaj koją. Rodės, tyčia svaigina ilgos šlaunies slaptu
apvalumu. Ne itin slaptu: jos kūno negali pridengti jokie rūbai.
Neperprantu jos, o gal noriu, kad kuo ilgiau paliktą slaptingą.
Nesuku nuo jos akių, jei ir norėčiau pasislėpti, ji vis vien prasi-
brautų prie manęs per klausą, lytėjimą, per šeštajį ar septintajį
jutimą. Kas ji – lemtis ar klastingi žabangai? Ji niekam nesiper-
ša, tiesiog egzistuoja, bet vis slysta įvykių, vaizdų, žodžių piltuvo
šlaitais kaskart *arčiau* manęs. Šiek tiek jos privengiu, gal net
bijau. Nepakenčiu, kai koks žmogus atsiduria *pernelyg arti*.

Išdirbo greta dvejus ar trejus metus ir nieko man nereiškė.
Beveik jos nepastebėdavau. Ir ūmai, vieną stebuklingą mirksni,
man atsivérē akys. Nuo to mirksnio vien ją ir tematau.

Ji nepasiekiamama, nekreipia į mane jokio dėmesio. Kodėl turė-
tų kreipti? Aš senas, ji jauna. Aš baisus, ji graži. Galėtų bent
neerzinti, netrikdyti pačiu savo buvimu. Žinau savo lemtį, ne-
siekiu žvaigždžių nuo dangaus.

Kada šitai buvo, kada taip galvojau – juk ne šiandien?

O ji mane pajuto, atsigréžė ir parodė akis (turbūt rudas), at-
klydusias iš rytinės vizijos. Žiūri ne į mane, tas rudas žvilgsnis
visad nukreiptas į jos pačios vidų, ten, kur nesiekia pilki saulės
spinduliai. Ji sklidina slaptą akių viduje, o dvi visiems regimos
akys – tik du žibintai, dvi spragos, pralaužtos pasaulio, besibrau-
nančio į jos neprieinamą sielą. Sielą, dviasi, ego, *id...*

Bet kada, kada šitai buvo, kada taip galvojau?

Smukau į kambarį ir skubiai uždariau duris. Uždariau duris,
užtraukiau užuolaidas, išjungiau telefoną. Gerai žinau, nuo ko
slapstausi. Ypač šiandien... Nors ką reiškia „šiandien“, ką reiš-
kia „vakar“, „priev savaitę“, „po mėnesio“? Ką reiškia „buvo“,

,bus“ ar „galėtų būti“? Suvokiu pasaulį kur kas esmingiau, bet tos apgaulingos laiko pinkliavos. Buvau išmokytas slaptojo suvokimo meno pirmiausia sapnuose ir vizijose, paskui čia, pirštais apčiuopiamam pasauly. Vis dažniau neskiriu banalaus žmonių laiko, jis pernelyg apgaulingas, vilioja į šalį nuo esmės, kuri slypi viename dideliame VISA. Man nevalia apsigauti manant, jog kažkas „jau praėjo“, o kitkas dar tik „ateis“. Toks mąstymas griauna didžiojo VISA vienybę. Dabar sėdžiu prie savo stalo bibliotekos kabinete ir kruopščiai dėlioju standaus popieriaus korėles. Dabar visiškai nuogas stoviu priešais veidrodį. Dabar smengu į svaigų juodaakés kirkés kūną. Dabar bugščiai ižengiu į seną namą sodo gilumoje... Ižengiau, ižengsiu, galéčiau ižengti... Tatai vienu metu vyksta didžiajame VISA, tie tariami skirtumai neturi prasmės, jie néra esmingi. Kas yra esminga? Kad visada, kiek vieną mirksni, tyliai ir létai merdėju viename dideliame VISA.

– Kiek tau metų, snargly? – klausia šnervingasis.

– Šimtas!

– Matai – dar kiauksi rupūžiokas.

Tvoja atsvédėjės, smegenys subyra, visų šumų šikdievis nuo sienos, ūsuotas šundievis gruziniškai uodžia, švypsosi.

– Nu, tai kiek tau metų?

– Šeši šimtai dvidešimt trys!

Ryto įvykiai, žinoma, nebuko atsitiktiniai. Norečiau nekreipti į nieką dėmesio, tarti sau, kad tai buvo atsitiktumas, kad išvis nieko nebuko. Norečiau užmiršti slegiantį raukšlėtos moters žvilgsnį, karvelius prie skelbimų stulpo ir žudikišką juodo limuzino sparną. Bet aš netikiu atsitiktinumais. Jų néra. Visa, kas nutinka gyvenime, yra tavo paties nulemta. Visas „atsitiktines“ nesékmes, visas nelemtis, visus džiaugsmus ir katastrofas gimdome mes patys. Kiekvienas fiasko yra nesuvoktų norų išsipildymas, slapta pergalė. Kiekviена mirtis yra savižudybė. Kol dar laikaisi pasaulio, kol nepasiduodi, jokia jéga negali tavęs pri-

veikti. Viskas, absoliučiai viskas priklauso nuo tavęs paties, net Jū čiuptuvai nesiékia taip giliai, kaip norėtų.

Vėl prisišaukiau *Juos*, vėl išsidaviau, atkreipiau dėmesį. Jokių abejonių: pernelyg aiškus buvo aptriušusios disos žvilgsnis, su niekuo nesupainiojami lūpų ir skruostų judesiai... Šiurpu yra žinoti, jog tai neišvengiamas kaip žolės žaliavimas pavasarį, kaip ugninis slibino spjūvis. *Jie* trumpam liovési slapukavę ir vėl nusitaiké į mane. Mano gyvenimas – žmogaus optiniame taikiklyje gyvenimas. Bepigu būtų, jei tasai nutaikytas į mane šautuvas tik užmuštų. Deja... Kas gali suprasti tą baisią, man jau iprastą būklę? Kas gali išmatuoti pilkšvos bedugnės gylį? Blogiausia, kad to neregimo šautuvo gaidukas susietas su tavim pačiu. Tik pats gali jį paspausti, tad turi sergėtis kiekvieną mirksnį, net būdamas vienas. Galbūt labiausiai sergėtis, kai esi vienas su savim. Gali išduoti net mintys ir norai, net sapnai. Tave stebi, stebi visą laiką ir laukia, kol apsiriksi. Matau antru, tikruoju regėjimu Jū apvalių veidą kreivą vypsnį, kliovimosi savo beribe galia vypsnį. Bet vos pabandau ištirti Jū veiksmų mechaniką, atsitrenkiu į akliną sieną. Lengva yra įeiti į Budos pasaulį, sunku įeiti į Šetono pasaulį.

Dievo pasaulis, šetono pasaulis, dvasios, skausmo, baimės pasauliai... Bet yra ir paprastas pasaulis, *tiesiog* pasaulis, į jį visad grįžti, nuo jo nepaspruksi – kaip ir nuo Jū. Jis skaičiuoja savo absurdį, nuo jo nepraleisdamas né sekundės. Dabar jo laikrodis skelbia dvyliktą. Dvi valandos dingo, tarsi prarytos nebylių nasrų. *Manasis* laikas dažnai šitaip dingsta. Sakytum įkrenti į gilią laiko duobę, iš jos matyti tik menkas žydro laiko lopinėlis, visalaik tas pats. O bepročiai empirinio pasaulio laikrodžiai nepaliauja éję, jų tikslėjime slypi mirtis. Ačiū Dievui, krentu į duobę ir ten nurimstu. Kartais pats sau pavydžiu to gebėjimo. Tai tarsi miegas be sapnų. Lageryje ištisas dienas vaikščiodavau ir kalbédavau (*dabar* vaikštau

ir kalbu), o iš tiesų būdavau anapus spygliuotų vielų, anapus *visų vielų*, anapus paties savęs. Paskui neprisimindavau savo žodžių nei veiksmų, gal vien todėl išgyvenau visas baisybes. Deja, iš bet kokio miego nubundama. Tenka grižti *čia*.

Keista – aš ir čia tinkamas, leistinas, *įmanomas*. Tai kone stebuklas. Seniai turėjau išskrieti iš šio pasaulio, atsidurti Dievo, Šėtono ar baimės visatoje. Tačiau kol kas aš vis dar *čia*. Aš netgi *beveik* turiu bičiulių.

Turbūt jau galima atitraukti užuolaidas, praverti langelį – ir iškart pro duris nepasibeldusi įkiša galvą Stefa. Ji sukviečia vius gerti kavos: žavi galvutė baltais plaukais ir žvitrios akys, suskumbančios pamatyti viską, ko jai nederėtų matyti.

– *Prisvilink jam bybį*, – sako šnerviašnervis.

Portretas nuo sienos ūsuoją kaip patrakęs.

Seku jai iš paskos tiesiu žemalubiu koridorium. Pamažu virstu įprastu išoriniu „aš“, jis netrukus tyliai siurbčios kavą. Koridoriaus gale kabo Brežnevo portretas, prieš akis plėšriai krypčioja platūs Stefos klubai. Vos ne vaikystės laikų paveikslas: Robertėlis sėdi po Vytauto Didžiojo portretu, o ponia Giedraitienė net prieš mane, paaugli, erotiškai kraipo klubus.

Deja, pernelyg skiriasi portretai. Lavonidas Brežnevą išpurės, atvipusiu dirbtiniu žandikauliu. Jo net smegenys dirbtinės. Vis panašesnis į priešmirtinius Mao atvaizdus. Visi jie ilgainiui tampa panašūs kaip dvyniai – čia slypi kažkokia paslaptis. Dirbtiniai, sudėti iš neveikiančių dalių, kai šneka, neišvograudami žodžių, rodos, tuoj subyrės. Ir vis nesubyra. Gyva kanukizmo apoteozė, *Jie* išsiuduoda, laikydami tokius statytinius.

Ne, ne, geriau jau Robertas po Vytauto portretu. Paskui jis sėdasi skambinti menuetą, o aš spoksau į gundančius ponios Giedraitienės klubus, Stefos klubus, visų pasaulio moterų klubus, jie nyra į durų angą, vergiliškai įveda į obuolių pyrago ir apvalių moteriškų veidų pragaro rataj.

Nes viršum stalo, šikt ant puþų, kabo ūsočiaus portretas, dešiniaipatinysis kampas iškilięs, ūsočius apmuštas. Stalinas Sralinas kūdikių rijkas. Bet mes jo nepabūgsim, i subinę pagaištį jam įgrūsim.

Šikt ant žirnių, šikt ant puþų,

Šikt ant Stalino skrebukų...

Vienas sėdi priešais, kitas vaikšto pasieniais, jo kaklas plonas, smarkiai adomobuoliškas. Šnervės plonytės, tankiai virpčioja, jis kažko nori. Niauriai débčioja i tavę žuvies akim: gal nepatinka, kad guli nuogas ir taip iškésnotas. Patys paguldė, patys pririšo. Ant sienų rodosi pynės, virpa ir mainosi. Tysai akmeninės duobės dugne, matai vien ūsuoto sraliniško iškiliadangaus gabalėlį. Pynės lipa dangun, prie ūsočiaus, mirguliuoja, žvaigžduoja, bemirkčioja tartum akutės. Jis žvelgia iš rémų ramiai kaip dievas. Šita akmeninė duobė – jo altorius. Bet viskas čia atvirkščiai – tu nukryžiuotas, o jis tau meldžiasi. Atvirkščiai: pirmiausia sako Amen. Tau Amen. Šventasis dvasiasralinas gruziniškai šypsosi, iš po ūsų jam kyšo apgraužti kūdikių kauleliai. Kodėl jie tave čia paguldė? Tu juk nieko nespėjai padaryt. Tau net pistonmašinos nedavė, tave sergėjo kitam darbui.

– Užtvok dar biski, – sako virpiašnervis. – Aš jau šlapias.

Stalinis lempinis pakyla, mojuoja žarna, i ją priplulta švino, kad švelniaglostytų.

– Ak tu, žaliukų išpera, jobtvajumat.

Tu jau žinai, ką reiškia: jodė tavo motiną. Jie gali, viską gali, dievaūsis sralinas jodo visų jūsų motinas. Muša per galvą, o skauda inkstus ir paslėpsnius, ir padus. Paskui muša i tuštmą – skauda pakauši. Ratilai po akmens duobę, po portretą kaip voratinkliai ar grotos. Ir ant langų voratinkliai kaip grotos ar atvirkščiai – nieko nebežinai, tave per galvą, o tu surištas ir nieko negali. Visai visai visai nieko negali. Niekad negalėjai. Nespėjai nieko padaryt, net pistonmašinos tau nedavė.

– Ranka pailso. Gajus svoločius.

Skausmas baltas ir akinantis kaip lempa. Skausmalempis stovi ant stalio ir bado blyksniais akis.

– Bet ir smarvė, – sako nematomas. – Visi padai susvilę.

– Pridegink jam bybj, – sako virpančios šnervės. – Gal šito išsigas. Tik perliek vandeniu, jis nebe kažin ką sugaudo.

Šnervingas veidas skraidžioja apie tave. Švaiposi ir dūsauja rémuose. Stadniukas jo pavardė, ruskis šūdžius enkavėdistas.

– Eik sau, pats degink, – sako baltas akinantis skausmas. – Nė velnio jis neišsigas. Nors žodži pasakytu, rupūžiokas.

Ir Lietuva vėl bus laisva,

Kai išvarysim paskutinį ruski,

Kulkosvaidžių tuoj kulkos kauks...

Trinkteli durys – nejau viskas? Ne, dar vanduo, ledošaltis, ir šnerviadrebis, jis dar kažko nori, laiko ugnelę ir šypsosi. Ką darys?

– Akis tau reiktų išsvilint, – sako pynės ir ratilai ant sienų.

Vanduo susigėrė į tave, tu sugeri vandenį kaip sausa žemė. Daabar pavasaris, iš tavęs išaugis žolė. Plonakaklis stovi ties tavim, šypsosi ir šnerviuoja, staiga prasisega klyną, traukia lauk glebią vyriškumo dešrą. Ką jis darys, turėjo degint tavaji. Jojo gleivėtas tarsi koks neregėtas šliužas, gale skylutė kaip akis, žiūri į tave. Jis kaip gyvas. Ir Stalinas nuo sienos. Abu gyvi ir žiūri į tave. Ką dabar darys, ką darys? Ugnelė leidžiasi tau į tarpkojį, skausmas lygus ir blizgantis kaip virbalas. Paskui kreivėja, liečia širdį, inkstus, kepenis, bet dar matai, viską matai. Gleivėtas šliužas pamaži rangosi, kelia galvą, žvelgia į tave vienintele išsiviepusia akimi. Žiūri į tave ir megaujasi, ugnelė tarpkojy virto pragaro liepsna. Tu sena pilis, tave degina kryžiuočiai. Tau skauda, Dieve, kaip tau skauda. O šliužas ryja tavo skausmą, virpa iš palaimos, iškelęs buką galvą. Ar begali skaudėt dar labiau, ar begali? Kur galas, klausu gleivėtos puviadvokio šliužo akies, o ji īmai spjauna tau į veidą lipniom baltom seilėm. Ugnelė létai kyla tau iš tarpkoko, nieko daugiau nematai, lipnios šliužo seilės užlipdė akis. Girdi, kaip virpiašnervis tankiai dvėsu-

ja, tavo tarpojy turbūt viskas išsvilinta, virpiošnervis sagstosi klyna, slepia savo šliužą, jis minta kitų skausmu, o tavęs turbūt jau nebéra. Stadniukas jo pavardė, įsidémek, Stadniukas.

Susirinko dailusis žvėrynas. Arčiausia auksadantė Gražina, legendų didvyrė, net kėdėje rangosi it katė, šaukste šaukiasi minkštос kanapos, balto pliušo ir milžiniško aptukusio šuns – glebios tarpukario filisterių prabangos. Greta įdubusia krūtine Martynas pageltusiais dantimis. Stefa – baltaplaukis angelėlis šnipo akimis. O toliau – ištisa virtinė storažandžių moterų, viską pašaulyje vienodai išmanančių. Pašto ženklu serija, atspausta viena kliše. Visur klišės: lubų ir sienų klišė, vaizdo už lango klišė, plakatų ir šūkių klišės. Knyga – geriausias draugas. Welcome to Vilnius. Sveikiname mūsų šaunišias moteris. Retai darmumo draugija pavandenijusiomis akimis. Net kukliausiems tyrimams tinkami tik Martynas su Stefa. Kiti manęs nedomina, girdėjau jų kalbas vakar, prieš metus, prieš penkerius – čia laikas irgi sustojo.

– Supranti, vakar dvi valandas ieškojau mėsos, jau stoviu eilėj, ir prieš pat nosi...

– Viską, žinok, išveža. Kaune vyrai vagonus su mësa Maskvai privirino prie bégij...

– O tu buvai Rusijo? Matei, kaip ten? Išvis...

– Rusijoj visais laikais taip buvo, tam ji ir Rusija. O mes čia kuo dét...
– Būk ramus, pati Maskva lietuviškom dešrom springsta...

– Negi prisirygt svarbiausia...

– Lietuvis visad valgė sočiai...

– Tarytum ko nors kita yra. Juk nieko néra...

– Moterys, palaukit aštuoniasdešimt ketvirtų, – čia jau Martynas. – Apsireikš Orvelo šmékla, sistema subyrės kaip kortų namelis.

– Draugas Poška, galvokit, ką šnekat! – tai Elenos hipopotaminis altas.

Nuo tų kalbų man įskausta akys. Iš „duonos ir reginių“ šian-dienai beliko „duonos“. Vogčia pažvelgiau į ją. Nesėdo su visais, stovėjo prisišliejusi prie lentynų ir vienintelė tylėjo. Suknelė švel-niniai gulė ant šlaunų, vien užsimindama, vien leisdama suprasti, kokios jos tobulos. Blauzdas dengė ilgaauliai bateliai, bet aš ge-rai įsidémėjau jas, regėjau prieš akis ilgas lieknas vasaros blauz-das švelnia kaip žilvičio pumpurai oda. Jos kojomis sruvena keis-tos srovės, grėslaus grožio fluidai. Jie kyla aukštyn į liemenį, glosto plokščią pilvą ir apvalius klubus, krenta žemyn, suka ratą apie kelius, slysta blauzdomis ir per laibas kulkšnis išsilieja į trapias pédas ligi pat kojų pirštų. Jos kojos – meno kūrinys. Man rodos, naktimis jos turėtų švytėti, apgaubtos švelnios fluidų aureolės. Man pavojinga į jas žiūrėti, turėčiau nudelbtį akis, užsidengti rankomis veidą, pasislėpti pats nuo savęs – bet godžiai vyzdėjau, beveik praradęs nuovoką.

Ji juto mano žvilgsni, ji viską pajunta. Tarpais létai pakeldavo puodelį prie lūpų ir sustingdavo. Né sykio nedirstelėjo į mane, nešnairavo piktu žvilgsniu. Nesislėpė nuo manęs, man buvo leista gérētis vos pastebimom plonus medžiagos raukšlelėm toje vie-toje, kur kojos slaptingai pereina į plokščią, lygą pilvą. Jos grožis pilnas, alsuoją tikra gyvybe. Jis pavojingas. Ji tarsi gyva rožė šia-me deformuotų kūnų šiukslyne. Todėl į širdį pamaži skverbiasi grasi abejonė. Ar gali taip būti, nejučia pagalvoji, ar išvis gali taip būti? Grožis priavalo būti ribotas, antraip jis neišvengiamai virsta blo-giu. Šitai išrežė smegenyse senas įvykis, pirmasis skambutis, pa-kvietęs mane į didijį spektaklį. Nelemtą spektaklį, kur visi vaid-menys tragiški ir kruvini, sudėtingą ir žiaurų vaidinimą, kurio dėsniai anksčiau ar vėliau išvarys mane iš proto.

Tada Gediminas dar buvo gyvas, o man tebuvo keturiaskesdešimt. Buvo, yra, galėtų būti... Nežinau, ar Gediminas galėtų būti gy-vas. Nežinau, ar norėčiau, kad jis būtų gyvesnis negu dabar. Žmo-

gaus nebūtis nėra absoliuti: likimo siūlas nutrūksta, bet juk nesudega, neištrpsta ore, lieka tarp mūsų, gyvujų. Kiekvienas gali susodinti prie židinio savus numirėlius: savajį Gediminą, savajį senelį, be paliovos niauriai burnojantį prieš Dievą ir visą jo pasaulį. Neturi būt žemėj tokio jausmo – „prarasta amžiams“. Prarasti amžiams galima tik *save patį*. Netektis vien išaldo žmogaus būti tarsi skaidriam ledo gabale. Gediminas jau niekad nebus žilas ar ligotas, nebegali toks būti. Jau niekad neužkops išsvajotą Tibeto viršukalnę, visuomet tik *norės ten užkopti*. Gal ir geriausia, kad jau negali padaryti, ko nepadarė, pasakyti, ko nepasakė, virsti tuo, kuo nebuvo (*dabar nėra*). Man nereikia baimintis, kad jis per daug geria – jis *visad* gers ir mėgausis, gers ir mėgausis, tikrai nevirs kretančiu, taurelės nenulaikančiu sukrypeliu. Jis manęs neišduos ir neapleis nelaimėje. Jis yra *toks*, jau niekad nepakis. Gal taip ir geriau: būtų geriau, gali būti geriau, bus geriau... Gediminas niekur nedingo, ir dabar stovi ant šaligatvio kampo (*tą vakarą stovėjo*). Aplinkui tvyro abejingas Vilniaus rudo, oras kvepia drėgnom dulkėm – it milžiniškas ištrauktas iš dulkių jūros banginis. Vakaras siaučiasi vos pastebima miglele ir šlapiu žibintų blizgesiu. Niekas nevažiuoja pro šalį, visi mus pamiršo, Vilnius mudu apledo. Miglelę nusineša vėjo gūsis, balose ilgai rimsta raibuliai, vėl plūduriuoja balzgani žibintų atspindžiai. Tas tyliai garuojantis rudes viralas tyliai svaina. Tokiais vakarais Vilnius bedante banginio burna šnabžda kimių slaptingus žodžius, vilioja ir masina, nuryja tame ir išspjauna gerokai apniokotą, prakvipusį banginio viduriais: vyno, degtinės, romo garais.

Išspjautas visai kitaip regi drėgnos prietemos apgaubtus Vilniaus namus, tūnančius tamšią gatvių užuolandose (*tą vakarą taip mačiau*). Rodési, jie pasirengę užpulti iš pasalų. Rodési, Vilnius išvis nebealsuoja, susigūžė ir nurimo, nykiai laukdamas. Laukė ir pilkšvi paminklai, ir purvinos, dūmų išestos Vilniaus liepos. Kažkas turėjo nutikti, šitai ypač gerai suvokėme mudu, pa-

klaidinti senamiesčio gelmėse, permerkti smulkaus miesto lie-taus. Stovėjom (*dabar* stovim) laukdami, kad kas nors įvyktų. Kad prie mūsų prisiplaktų nušiuręs šlapias šuo (visi benamiai šunys myli Gediminą, visi laiko jį vieninteliu vadu ir šeimininku). Kad vėjas ūmai švilptelėtų *kaip paukštis*, o debesų properšoje pasirodytų kerštingas ménulis, išmargintas slaptingais krei-vais ženklais. Bet niekas nevyko, bedantis banginis išspjovė mu-du ir pamiršo.

Gedis pirmas pamatė tą moterį. Ji išniro tarsi iš po žemiu, o gal užgimė iš rudens drėgmės – net nespėjusi nusišluostyti rasantų skruostų. Rodési, vėjo sūkurys atnešė ją iš gūdaus skers-gatvio. Ji gražėsi į šalis lyg pirmąkart atsidūrusi šiam pasauly. Taip gali nutikti tik sapnuose ir Vilniaus nakty: ką tik gatvė buvo tuščia kiek užmatai, bet šit greta jau stovi juodaplaukė moteris brangiu elegantišku apsiaustu, o tu nė kiek nesistebi, ji jau savą, *turėjo* čia atsirasti pagal nepažinius Vilniaus sapno dėsnius. Vėjo gūsis nužérė jai nuo veido tankius juodus plaukus, bet akis dengė šešėlis. Geriausia mačiau rūbus – tokius siuva tik brangiausi siuvėjai. Neabejojau, kad ji yra tasai *kažkas*, ko laukėme. Danajiška Vilniaus dovana, iškart patraukusi akį (ir ne tik akį). Tokią moterį bemat išvystum tankiausioj girioj ar žmonių šurmuly, pamatyta bet kaip aprėngta, pa-slėptą po aklinu šydu ar subjaurotą.

Lyg ir nieko ypatinga nebuvo nei jos ovaliam veide, nei plėšriose šlaunyse, regimose net pro apsiausto audeklą, nei tingiose krūtyse. Nebuvo joje nė tos slaptingos darnos, kartais siejančios negrabių detales į stebuklingą visumą. Tačiau ji traukė mane (*traukia mane*) tarsi didelis šiltas magnetas. Magėjo būtinai ją paliesti. Vien apie ją norėjos galvoti. Ką tik mudu su Gedžiu rengmės kažkur važiuoti, kažką veikti, o dabar stovėjom, pamiršę visus planus, visiškai apstulbę. Moteris šypsojosi ir laukė, kol atsipeikėsim. Graži gal dvidešimt penkerių metų ilgakojė sva-

jinga krūtine ir vėjo draikomais plaukais. Nuo jos skrido keista drėgna šiluma, lyg nuo pūvančių lapų krūvos.

Ją tikrai magejo paliesti. Ji pati šito troško, raizgė mudu ilgom neregimom rankom, jai norėjai paklusti, bet nuo to saldaus klusumo išižiebė liūdnas baugulys – rodės, ši Vilniaus skersgatvių kirkė gali mirksniu paversti tave minkšta besmegene būtybe.

Matyt, jos priviliotas prie mūsų sustojo automobilis. Savaime ir neišvengiamai ji atsidūrė su mumis jo viduje, savaime ir neišvengiamai išlipo prie Gedimino namų ir pakilo į penktąjį aukštą. Ji visą laiką šypsojosi. Parimaū krėsle, slapčia žvelgdamas į ją, o jis vis šypsojosi, neištarė nė vieno žodžio. *Ji ne šnekoms buvo sutverta.*

Kambaryje pagaliau išvydau jos akis. Dar nebuvalau matęs tokį: didelių didelių, aksominių, kviečiančių artyn. Dar nebuvalau matęs tokį plaukų: purios juodos sruogos slydo pilkšva suknelyne ligi pat juosmens. Vėliau, kada juos paliečiau, patyriau, kad jų nesuspausi delne – jie rangosi, išsprūsta lyg vikrus juosvas žaltys. *Tokių plaukų pasauly nebūva.* Turbūt nebūva ir tokio kūno: karališki rūbai, neva skirti jam pridengti, neigė savo paskirtį, jos nuogybė veržte veržesi išorėn. Ji negalėjo (gal ir nenorėjo) paslėpti savo ilgų kojų, apvalainų, glamonės besišaukiančių krūtų. Negalėjo nuslėpti nė menkiausios savo kerinčio kūno smulkmens. Ji buvo nuogesnė už nuogą.

Visai pamiršau Gediminą, o jis pamiršo mane, abudu matėm tik ją. Jis sėdėjo arčiau, bet nesiryžo jos paliesti, nesiryžo nė prabilti. Aš irgi: rodės, žodžiai mirksniu pražudys kerus. Aš niekad nebūčiau drisės, o Gedis vis dėlto atsargiai paglostė ją virpančiais pirštais, paskui dar ir dar sykį, dar ir dar – pajutęs, kad ji pati šito geidžia, vien šito ir geidžia. Aš rymojau kitapus stalo, bet žinojau, jaučiau, kad ji yra *su manim* – nesvarbu, kas ir kaip ją glamonėja. Ji buvo *mano* moteris tą vakarą – nuo pradžios ligi galio. *Mano* rankomis Gedis, visai užsimiršęs, ją glamonėjo. *Ma-*

no rankos létai glosté jos kaklą, svyrančias į šalis krūtis, jauté, kaip jos apsunksta ir iširpsta, maldauja nesitrukti. To paties prašé jos milžiniškos aksominės akys. Jų žvilgsnio negalėjau atlaikyti, nudelbiau akis, ji pamanė, kad jos nebematau. *Deja*, visada viską matau. Matau tamsoje, kai kiti bejegiškai aklinėja. Žiūrēdamas tiesiai prieš save, regiu viską aplinkui, net tai, kas dedasi man už nugaros. Mačiau viską ir tada: išglebusias Gedžio rankas – jos jau prasibrovė prie nuogo kūno; virpčiojantį dvilypį šešėlių kambario kampe; karšto kvėpavimo genamus stalo paviršium cigarečių pelenus. Mačiau ir jos veidą, Slapčia įbedė į mane žvilgsni, *antrajį* žvilgsni, pilkšvos dykumos akis, kurias taip gerai pažįstu dabar. Tašyk pasidingojo, jog tai haliucinacija, trumas pas košmaras, ne išorėj atsiradęs – išniręs iš mano paties vidaus. Tasai žvilgsnis naikino erdvę, glemžė viską sau (atrodė, ji įsiurbis milžiniškom akiduobėm ir mane, ir krėslą, visą kambarį). Rodės, iš jos akių išlindo siauri blyškios šviesos kūgiai, du pilkšvi spygliai. Krūptelėjau lyg pabudęs naktį ir pajutęs veidu répliojant tarakonus. Pakéliau akis ir, dievaž, patikėjau, kad man vaideno si. Mane glosté juodu aksomu žvilgančios, meldžiančios ateiti gražuolės akys. Ir krūtys. Gedis nunéré jai nuo pečių žydrus mezginius ir apstulbęs žvelgė į du svajingus pulsutulius stačiais tam siais ruda is speneliais. „O Dieve, Vyta, ar tu matai?“ Aš mačiau, stebeilijau *ten* kaip pakerėtas. Krūtys, smarkiai atsvirusios į šalis, sūpavosi kiekviena visai atskirai, tarp jų galėjai padėti delną. Aš *jau buvau matęs šitas krūtis*, baltas kaip dramblio kaulo figūrėlės tévo kabinate.

Tiktai speneliai tamsiai rudi. O tu raudonas, kraujas twinksi visam veide. Raudonas ir jis, stirkso apačioj, ir tau dar labiau gėda, nes ir ji ten žiūri.

– Akšen, akšen, nebijk, – sako jos goslios pritvinkusios lūpos. – Tuoju bus gera gera.

Jané sedi guoly, atsirémus į sieną, kiek pražergus sulenktais ko-

jas, ir švelniai šypsosi. Pašiūrej pŕimesta dėžių ir lentgalių, nuo karties palubėj nukarę margi skudurai. Guolis palangėj kietas, tau net paskaudo kelius, bet vis klūpai. Jané drąsinamai šypsosi, jos dantys balti balti. Ji visa balta, tik speneliai tamsiai rudi ir plaukai papilvėj. Žiūri ten, ir tau silpna. Kiek kartų stengeis žvilgsniu išskverbt ten pro rūbus ir mirdavai, mirdavai, mirdavai. Dabar matai, ir akyse raibsta, ir baisu. Nusirengus ji atrodo lieknesnė, kojos net paigėjo. Ir vis žiūri į ji.

– Neprastą žvėrelį augini. Kiek gi tau metų, keturiolika? Mat kokių ankstyvų ponaičiukų besama...

Tu virpteli, kai prisiliečia prie jo, rodos, nudegs ranka – taičiun karšta. Jos krūtys smarkiai atvirtusios į šalis, galėtum padėti tarp jų delną. Jané gula ant šono, griauna ir tave, nepaleisdama jo iš rankų. Ji kvepia aitriom žolėm ir virtuvės garais. Užverti galvą, kad atgautum kvapą, ir staiga tavo širdis sustoja. Už pašiūrės lango kybo vyro galva. Jis žiūri į tave. Žiūri tiesiai į akis ir kremta gelsvą smilgos stiebą. Nori pabėgt, ištrūkt, bet ji laiko tvirtai apkabinus, nepaleidžia. Nebijok, ponaičiuk, šnabžda, nebijok. Ji užsimerkus, ji nieko nemato. O vyras vis žiūri, jau išspjovęs smilgą. Nori pasakyti jai, bet nėra amo. Nori prasmegt skradžiai, bet esi prireštas: jis prireštas, dingo josios viduj. Nori numirt, nori, kad jis nutrūktų, ir galėtum pabėgt. O vyras žiūri didelėm akim. Ji švelniai užgula tave, kuičiasi viršuj, tankiai alsuodama. Ir jis kažką daro jos viduj, čiaupsi ir krūptčioja, išaugės iškerojęs kaip niekad. Dabar jis taip jos dalimi. Jané visa pavirto juo, rangosi, raitosi bet tavo valios. Vyro galva aplaižo lūpas, ryja seiles. Žiūri tiesiai tau į akis, tarsi norėtų išsiurbti visą vidų, visą kraują, visą tavo protą, palikti vien tuščią odą...

Visiškai apdujęs Gediminas išnešė ją ant rankų. Ji be garso kviečė mane, maldavo, kad eičiau kartu. Bet aš likau kambaryje, likau vienas su atsvirusiom į šalis krūtim, anom ir šitom. Ir su antruoju jos žvilgsniu. Ne, jis nepasišméklojo, veikiau jau vaide-

nosi tos svajingos krūtys, juodi plaukai, ilgos kojos, kreivoka šypsena. Galbūt viskas joje buvo pramanya, tačiau spygliuotas žvilgsnis buvo *tikras*. Aš jį prisiminiau – ne, ne jি, kažką be vardo, gal net be prasmės: pilkos prarajos tuštumą, miglotą paveikslą, neregimą šviesą. Žmonės pratę nepaisyti tokią neryškių atminties tumulų. Jie klaikiai klysta.

Svarbiausiuju gyvenimo įvykių nenušviečia saulės spinduliai, lemtis atlieka savo niūrų darbą priebandoje, žudančioje aiškumą, dulsvoje prietemoje – iš jos atskrenda šikšnosparniai, joje tyko bereikšmės nebūties akys. Mūsų lemtis seikėjama ten, kur gūdžiai ūkia pelėdos, iš kur į dienos šviesą ištrūksta vien pilki, purvini Vilniaus karveliai.

Jaučiau, kaip *antrasis* juodaplaukės moters žvilgsnis sklando po kambarį, lyg neregima žaltvykslė. Veltui bandžiau pasislėpti nuo jo. Gériau paliktą ant stalo konjaką ir vis įtariau žvalgiausi. Buvau įvestas į neregimą labirintą, iš jo vienodų koridorių mane sekė klaidžiojančios akys. Antrasis jos žvilgsnis priminė glositančios man galvą motinos žvilgsnį, nykų išdaužytų lagerio bako langų žvilgsnį, bespalvių upės sietuvos žvilgsnį – daugybę kiaurai veriančių dyglių, bet svarbiausia – *priminė* man akis, kurių niekad nebuvo matės. Priminė siaurus žiurkių snukučius ir išplėstus vyzdžius. Priminė rausvas putas ant skausmingai sučiauptų lūpų, gelervas, vijokliais apraizgytas seno namo akis. Ne sistengiau nieko suprasti, antraip būčiau bėgęs iš Gedžio kambario kur akys veda. *Žmogui, kuris pradeda prisiminti ateitį, nieko gera tikėtis neverta*. Bet aš dar nežinojau savo „ateities“, nebuvo suvokęs, kad teegzistuoja vienas didelis VISA. Buvau aklys, begalvė iškamša, snūduriuojanti svajingų krūtų pataluose lélė, manęs negalėjo pažadinti jokie ženkliai. Siurbiau konjaką ir bukagalviškai žiūréjau į langą. Ne, ne pro langą – už jo nebuvo namų nei šviesų, Gedžio langai žvelgė tiesiai į tuštumą, gal todėl mane pamažu apémė baimingi prisiminimai. Keista nuojauta gūsiais

užplūsdavo ir vėl atslūgdavo, kaip kartais mirksniu užeina ir vėl atslūgsta galvos skausmas. Dairiausi po pedantiškai sutvarkytą Gedžio svetainę, net suskaičiavau iškerojusius bežiedės gélės lapus. *Man regis, tas skaičiavimas viską nulémé.*

Prisiminimas stojo prieš akis kaip didelis senas paveikslas. Nuo jo tereikėjo nušluostyti dulkes. Jis glūdėjo tarp realių daiktų, juose pačiuose, pamėkliškose Gedžio svetainės formose, tyliai grodamas kitados girdėtą melodiją, kito kambario, kitos erdvės melodiją.

Dešinėje raudonmedžio komoda, paskendusi neryškiam šešėly, dar kažkokie niūrūs žemi baldai. Kairėje veidrodis ir sieną išdraskytais apmušalais. Blyškiaspalvis takas ant grindų ir langas, visų svarbiausia – langas, už kurio žiojėja pilka tuštuma. Kambaryste prieblanda, bet čia šviesiau negu anapus drumzlinų stiklų, pro juos vidų *nušviečia* tamsa, blankūs pilkšvos saulės spinduliai. Kaip tik taip: tamsa nušviečia priebandą, juosvi spinduliai siurbia iš kambario paskutiniuosius dienos likučius. Tas paveikslas nė nekvėpavo, gūžési beribėje tyloje, niūriai laukdamas, kol įspėsiu jo paslapṭi. Dešinėje sena komoda, dar kažkokie žemi baldai... kairėje veidrodis, žmogaus ūgio veidrodis raižytais rémais, tévo palikta tuščia taurelė... Ir visa tai *žiūri į tave. Visa tai žiūri į tave.* Žiūri be akių, paveiksle néra akių, néra nieko, kas primintų akis, leistų bent pagalvoti apie akis. Čia *nieko* néra, tačiau paveikslas atkakliai, ikyriai *žiūri į tave* gildančiu bedvasės tušumos žvilgsniu. Gelsvais vijokliais apraizgytas ryklės žvilgsnis. Nepamenu, kas kitados nuo jo išgelbėjo.

Tą vakarą išgelbėjo Gediminas. Išlinko į kambarį kaip vagis, o gal kaip apvogtas – tolydžio dirščiojo atgal, lyg jį sektų šméklos. Nepažinau jo. Negalėjau patikėti, kad ta neaiškiai vapanti žmogysta įkritusiom akim yra Didysis Gedis. Tai buvo kitas žmogus, išibauginęs ir sumenkęs. Prie tokio nesišlietų joks benamis šuo. Aš *nepažinau* Gedimino. Kažkas kitas pažvelgė į mane siaubo kupinu žvilgsniu: „*Nueik, nueik pats, suprasi*“. Man, pasikly-

dusiam tarp svajingų krūtų ir dygių akių, viskas atrodė aišku ir neišvengiama. Turėjau pakilti ir eiti į miegamajį. Ten privalėjau lėtai nusirengti ir pajusti, kad iš lovos sklinda keista drėgna šiluma. Tarsi nuo pūvančių lapų krūvos. Tik kvapas buvo kitoks, visai kitoks, salsvas ir goslus. Viskas buvo paprasta ir neišvengiama, kaip žolės žaliaivimas pavasarį, kaip ugninis slibino spjūvis. Vaizdas buvo šetoniškai tikras, bet visiškai nerealus – pri temdytas bunjueliško filmo kadras. Blausios šviesos take tysojo svaigus moters kūnas, kviečiąs mane, laukiąs manęs. Ji gulėjo nuoga ir nenuoga (dvigubai, trigubai nuoga), apsisiautus juodų plaukų sruogom, blizgančių juosvų žalčių rémuose. Kojos buvo aptemptos ilgom pilkšvai rudom kojiném (tos kojinės slėpė apgaulę, *dabar* šitai žinau). Krūtys visai atvirto į šalis, žvelgė į mane didelém tamsiai rudų spenelių akim. Bet dar didesnės buvo jos akys, sklidinos goslaus svaigulio ir nebylaus kvietimo. Žvilgsnis gundančiai ir beviltiškai šnabždėjo, kad ji laukia manęs vieno, *man vienam* gyvena, atsiduoda visa esybe, ligi pat galo ir dar toliau. *Tik man vienam.* Kiek sulenksti keliai prasiskleidé tarsi gélés žiedas, viliodami ir liepdami nedelsti: ji taip ilgai manęs laukė. Atsiklaupiau tarp jos kojų, padėjau rankas ant krūtų (jos buvo kiek glebios, kaip ir *anos*). Pirštai, rodės, tuoj ištirps, dings jos viduje, sutaps su jos krūtimis, pečiais, tankiais juodais plaukais. Jos svaigiai kvepiąs kūnas net kilstelėjo į orą, mane pasitikdamas, prilipo prie manęs, kojinių šilkas švelniai glostė šonus ir nugarą. Su nuostaba panirau į ją, *jis* mirksniu paniro į drėgną salsvą dangų, ji iškart apglostė, išglamonėjo, apgobė daugybę mažų rankučių ir burnyčių. Jos krūtys spurdėjo ir kandžiojo mane, plaukų žalčiai vijosi apie alkūnes, o jis *visą laiką* mégavosi salsvu dangum, vis kopdamas, kopdamas į beribę aukštumą. Jos kūne susipynė visų moterų kūnai, būtų ir nebūtų moterų kūnai, visa, kas juose galėjo būti geriausia. *Ji buvo vien tam sutverta.*

Atsikvojėjau siurbte išsiurbtas, norėjau kuo skubiau sprukti,

bet ji manęs nepaleido, net glebios krūtys pakilo viršun, vyda-mosi tolstantį mano kūną, juosvi plaukų žalčiai pančiojo alkū-nes, tempė atgal. Galvoje tvinkséjo vienintelė mintis: *negali būti taip gera, šiam pasauly nebūna taip gera.* Pakilau, nors mane laikė tūkstančiai švelnių rankučių. Nežiūréjau iš ją, žinojau, kad atsi-gręžęs bemat vėl atsidursiu prie jos, joje, drėgnam salsvam dan-guj. Nuogas grižau iš svetainė ir atsisėdau prieš Gedį, turbūt gar-siai kartodamas: *negali būti taip gera, tai melas, šiam pasauly nebū-na taip gera.* Gediminas žiūréjo iš mane liūdnomis benamio šuns akimis, rodės, tuož lyžtelės ranką. Žinojau, jog patyrė tą patį. „Vytai, ką darysim? – tyliai sumurmėjo. – Jeigu ji liks čia, mudu nieko daugiau negalėsim veikti. Mes vien tai galėsim daryt.“ – „Taip, – atsiliepiau, – pasauly negali būti taip gera.“ – „Ji tarsi kosminė juodoji skylė, ji praris mudu, Vytai.“ – „Taip, neverta bergždžiai kalbėti. Einu pas ją.“ – „Kas ją pasiuntė, kas ją pasiuntė, Vytai?“ – „Dar vieną sykį, vieną vienintelį, paskutinį...“ – „Atsipeikék, atsipeikék, Vytai. Mes pražūsim!“ – „Taip. Aš jau einu... Mes nesapnuojam?“ Buvau aklys, buvau bepakliūvąs iš spaštus, bet Gedis išgelbėjo mus abu. Manau, jis jau tada suvokė. Bloškė mane iš kampą ir užtvérė kelią. Retas kuris gali jéga užverti man kelią. Gedis galėjo. Likau tūnoti kampe visiškai nuogas ir ver-kiau tikromis ašaromis. Verkiau, kad gali būti taip gera ir kad jau nebegalės būti taip gera. Jos visiškai realios krūtys, kojos, pil-vas, drėgna šilta vagina (ypač ji, ypač ypač ji) turbūt atėjo iš Anapus, iš trilypio nirvanos kosmoso, kur pasauliui suvokti ne-reikia minčių. Tai buvo ne vien tobulas meilės aktas, tai buvo...

Buvo, yra, galėtų būti... Jei Gedis būtų gyvas, galėčiau pa-klausti, kur jis pradangino tą moterį – šiaip ar taip, ji nebuvo dvasia, joje pulsavo kraujas. Gal dabar pasakytu. Tada tylėjo. Jéga išgrūdo ją lauk, ji išėjo sutrikusi ir liūdna, tyrai tyrai nuliū-dusi. Pelenė princesės suknelia, išvyta iš karaliaus rūmų. Gedimi-nas, tas juodašparnis angelas, žiauriai mudu išskyrė. Juk ji buvo

mano. Sėdėjau, nublokštas į kampą, visai sugniuždytas. O ji klusinai išėjo pro duris, metusi man ilgesingą žvilgsnį. *Ji taip ir nepratarė né žodžio.* Tik pažvelgė į mane: ne vien akimis – ir pečiai, ir krūtimis, ir keliais, ir savo neprilygstama vagina, juodaja skyle, kuri švietė pro visus rūbus, siurbė mane vidun, galbūt norėdama pražudyti. Nieko daugiau ir netroškau – tik pražūti joje. Troškau tos salsvos, drėgnos prapulties. Bet Gedis buvo stipresnis, užrakino mane, o grižo jau vienas.

Aš ieškojau tos juodaplaukės moters – padrikai, pasikliaudamas neaiškiom nuojautom. Man rodės, ji būtinai pasirodys prie temoje, tokį pat drėgną, drumzliną vakarą, tokiam pat senamiesčio gatvelių labirinte. Atkakliai naršiau po apirusias pavartes, ankštus, šlapimu dvokiančius kiemus. Būdavo, apeinu prasčiausias girtuoklių landynes, kur apšepę liumpenai maukia pigų vyną, paskui prisimenu jos rūbų prabangą, išiveržiu į kurį nors brangių rūsių, metrdotelių siaubui naršau po atitvertas nišas. Iš pradžių turbūt tenorėjau dar sykį patirti salsvos palaimos stebuklą, o vėliau... Vėliau mano gyvenimą nutvieskė visai kitokia šviesa, émiau ieškoti senamiesčio Kirkės, ko kita norėdamas. Deja, ji dingo kaip į ugnį. Jos nebeliko šlapiose Vilniaus gatvėse, prišniaukštose senamiesčio užeigose, lekiančiuose pro šalį automobiliuose. Liko tik Gediminas piktais besiraukiančiu žudiko veidu. Turbūt jis pakasė ją po žeme, panardino po vandeniu, ištirpdė ore. O gal ji, iš niekur atsiradus, ir dingo niekur, iš vėjo užgimus, vėjy pranyko – bet šit radosi kita, stovi priešais mane, ir man vėl *maga ją paliesti*.

Žinoma, Lolita visai kitokia: kitokios akys, kitoks kūnas – ne atviras, o slépininges ir tylus it apleistas tvenkinys. Ji tebestovai, o kitos baigia žiaumoti, skirstosi, Martynas kažką man sako.

Galvoje migla – tas atleistina žmogui, kurį iš pat ryto pagavo sūkurys, vėl praskleidęs slapojo spektaklio uždangą, vėl primi-

nės neišvengiamą vaidmens tekštą. Kartais pamanau, kad geriausia man būtų išprotėti. Pernelyg sunku viską suvokti blaiviu protu. Yra dalykų, kurių joks žmogus neišgali. Beveik negali pakelti, kad ir koks būtų tvirtas ir galingo proto. Tasai „beveik“ ir yra kvailoji mano viltis, išmintingoji mano viltis. Tasai „beveik“ ir esu visas aš. Kol kas dar esu. Šiam pasauly lengviausia prarasti save patį. Dažniausia nė nesuvokti, kad tavęs nebéra, kad liko vien kraujagyslių ir nervų prigrūsta iškamša, kuri tikrai nėra tava sis „aš“. Nepajunti, kad tave jau prariojo *Jie*. Neko nebejunti. Nė neprisimeni, kad kitados *buvai*.

Nelengva buvo šitai suprasti, praverti duris į miglotą pilkšvos tuščumos pasauly. Už tokius žygius slépininga Jų sistema žiauriai keršija. Aš jau *beveik* lavonas. Brangiai mokėjau už kiekvieną suvokimo krislą. Ko vertas pasaulis, jei skiria žmogui tiek išbandymų ir skausmo, nieko nežadédamas – nei rojaus, nei palaimos šioj žemėj? Nelaukiau atpildo, bet vis dėlto koviausi. Ir tebesikaunu. Už ką?

Po velnių – už tave, ir tave, už jus visus!

Žinau, kad niekas nestatys man paminklų, aš bevardis karys. Bet kaunuosi kiekvieną mirksnį, net dabar, sėdėdamas darbo kambaryje, kaip maldą kartodamas: blaivus protas, šalta logika ir atsargumas. Tai trys banginiai, ant kurių laikosi mano pasaullis. Už lango vėl tingiai skraidžioja purvini Vilniaus karveliai, laikas vėl tvinksi smilkiniuose. Anapus stiklo – cemento dulkių nubalinti krūmai, statybos pastoliai. Lėtai dūlina dvi žmogystos, viena ižengia tarp krūmokšnių, prasisega klyną. Tarp pražergtų kojų matau žemę laistančią strovelę.

Nieko nematai, tamsu, nieko nėra, nors žiūri įsirežęs, net paskaudo pilvą. Dešinėj sena komoda, kairėj veidrodis, jie padeda tau žiūréti. Yra! Tikrai tikrai yra, blyškūs veideliai artyn prie lango.

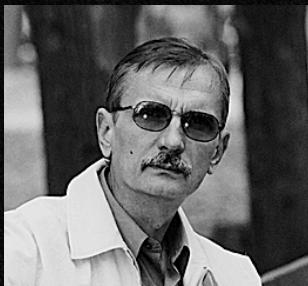
– Mamyt, jie žiūri! Apvalūs veidžiukai! Kas jie? Ko nori?

Anuomet linksmai stebėjau, kaip „Vilniaus pokeris“ jaukia visus lig tol galiojusius lietuvių literatūros kriterijus bei standartus. O dar linksmiau stebėjau dėl tos knygos kilusį tamsybininkų bei davatkų siautulį.

• • •

Iš esmės prozininkas privalo dirbti nuobodžiai kaip koks sargas. Minutė po minutės, valanda po valandos <...>. Aš esu iš tų žmonių, kurie sako atvirai, kad rašo ne aš, kažkas rašo manimi.

Ričardas Gavelis

Ričardas Gavelis (1950–2002) – vienas ryškiausių postmodernizmo atstovų Lietuvoje. Prozininkas, dramaturgas, publicistas ir fizikas. Daugiau nei prieš 25 metus išleistas „Vilniaus pokeris“ sukelė tikrą sprogimą *Homo sovieticus*, bevirstančio laisvu žmogumi, sąmonėje. Tai neabejotinai žymiausias Ričardo Gavelio kūrinys. 2009 m. romanas buvo išverstas į anglų kalbą ir išleistas JAV, kur sulaukė pripažinimo ir pateko į 25 geriausių verstinių metų knygų sąrašą.

„Vilniaus pokeris“ leidėjas Prancūzijoje (2015 m.) šį romaną pristato kaip „galiusiai išverstą šiuolaikinės lietuvių literatūros šedevrą“, o prancūzų literatūros apžvalgininkai ir tinklaraštininkai ne tik nešykštį jam tokijų epitetų kaip „tobulas“, „fantasmagoriškas“, „genialus“, bet ir lygina R. Gavelį su Kafka, Seline'u, Joyce'u, Faulkneriu, Orwellu ir kitais pasaulyje pripažintais rašytojais.

Gavelis daug kuo panašus į Milaną Kunderą <...>, drėsusj ironizuoti ir net su atviru sarkazmu rašyti apie tai, kas daug kam iki šiol atrodo nacionalinės ir europietiškos tapatybės pamatai.

Leonidas Donskis

Juk kiekvienas miestas, be kartografių kruopščiai popieriuje išdėstyto abstraktaus prospektų ir aikščių tinklo, turi savo metafizinį žemėlapį, o R. G. buvo ne tik vienas svarbiausių jo sudarytojų, bet ir neatskiriamai to piešinio dalis.

Jurga Ivanauskaitė

ISBN 978-9986-16-177-6

9

789986161776

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt